

ներ ընկելով զբաղած: Չանոնը կը գտնէր ուր որ ես գտայ: Եւ հոն պիտի մնան միշտ, մարդկային ցեղը, մարդուն մէկ մասը, Ասորեստանի՝ որքան Անգլիոյ մէկ մասը, մաս՝ զոր կարելի չէ փճացնել, մաս՝ զոր ջարդերը չեն կրնար բնաջնջել, մաս զոր երկրաշարժները և պատերազմները և սովերը և խենթութիւնները և ամբողջ մնացեալը չեն կրնար աւերել:

Այս պատմութեանը տուրք մ'է մատուցուած Յուդայի, Ճարոնի, Ասորեստանի, Հայաստանի, ամբողջ մարդկային ցեղին, ամէնուրեք, այս ցեղին արժանապատուութեան, ապրող իրերու եղբայրութեան: Չեմ սպասեր որ «Paramount Picture»-ը զայն ֆիլմի առնէ: Կը մտածեմ եօթանասուն հազար ասորիներուն մասին, մէկիկ մէկիկ, ողջ, մեծ ցեղ մը: Կը մտածեմ թէ ողորդ Պատարի մասին, ինքն իսկ եօթանասուն հազար ասորիներ և եօթանասուն միլիոն ասորիներ, ինք Ասորեստանն իսկ և մարդ մը, սափրիչի խանութի մը մէջ, ի Սան Ֆրանչիսքոյ, 1933ին, և որ, ինքն իսկ, ամբողջ ցեղն է:

ՌԻՒԼԵՄ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Թարգմանութիւն չԻՍՏ ԲԱՆԱՐԵՆՑԻ

ՕՐՈՒՍՆ ԳՐՔԵՐ

Հին վաղաբնակ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ - Գրեց Պրոֆ. Աշխարհբեգ Քալանթար, 1935 Երևան - Հրատ. Մեկնեան Գրքի, 18 նկարներով և բազմաթիւ տախտակներով, ութածալ, թղթակազմ, զին 3 ուրբի 50 կոպէկ. էջ 96:

Հեղինակին սիրած նիւթն է Հայաստանի պեղումները, և մանրամասն են իր տուած ծանօթութիւնները այդ մասին: Ն. Մառի նուիրուած այս շահեկան հատորիկը եղած է մաքուր տպագրութեամբ, լաւ թուղթի վրայ:

Անոյ իր պեղումներով վաստակաւոր Ն. Մառ մտադրած է եղեր նաեւ 1931ին ձեռնարկել վաղարշապատի պեղումներուն, որուն նախնական փորձերը կը կատարուին այդ տարուան Հոկտեմբերի 12-էն Նոյեմբեր 10: Պեղումներու նիւթական միջոցները կը հայթայթուին Լուսժողկոմատէն, և նոյն ատեն «Հին Վաղարշապատի Պեղումների Զանձնաժողով» մը կը կազմուի անդամակցութեամբ Մառի, Թամանեանի, Պրոֆ. Ի. Մեշչանինովի, Ա. Քալանթարի, Թորամանեանի, Գեորգ Ասատուրի, Ս. Տէր-Յակոբեանի և Սմբ. Տէր-Աւետիսեանի: Արշաւախումբին իբր աշխատակից կը միանան Բայբուրդեան, Կ. Ղաֆաղարեան, Ս. Երեմեան, Ա. Ղորղանեան, Ա. Յովանիսեան և Ս. Բարխուդարեան: Ն. Մառ չի կրնար մասնակցիլ արշաւախումբին՝ որ երեք տարբեր ուղղութեամբ կը սկսի գործել: Ա. Զրաքունցի՝ Թորամանեանի հսկողութեամբ: Բ. Ս. Անանյանի և Ս. Տէր-Յակոբեանի ղեկ

կառավարութեամբ, և Գ. Ս. Տէր-Աւետիսեանի հսկողութեամբ՝ Զուարթնոցէն հարաւ-արեւելք գտնուող բլրաշարքի վրայ: Այս ամէնուն ընդհանուր վարիչ կ'ըլլայ ինքը Ա. Քալանթար:

Ա. խումբին գործը կը տեւէ միայն 6 օր թուրամանեանի հիւանդութեան պատճառաւ: Եւ այս միջոցին կարելորդ նորութիւն մը չի գտնուիր: Իսկ միւս մասերուն աշխատանքներն ալ բացառիկ արդիւնաւորութիւն մը չեն ունենար:

Պեղումներու գլխաւոր արդիւնքը կ'ըլլայ կարգ մը հին նախապատմական դամբաններու բացումը: Կը յայտնուին Պարթեական կաւէ դամբան, ինչպէս նաեւ կաւէ ուրիշ դազաղներ, զանազան ամաններ, իրեր: Ասոնց հետ նաեւ հռոմէական շրջանի նիւթեր և յիշատակարաններ: Պակաս չեն եղեր նաեւ զարդեղէններ, քանդակուած գոհարաքարեր, կնքաքարեր, եւն: Կը գտնուին նաեւ ոսկիէ մանր զարդեր: Գտնուած իրերու շարքին կայ յունարէն տապանաքար մը որ համառօտ ուսումնասիրութեամբ մը և թարգմանութեամբ իբր յաւելուած կը տրուի: Այս նիւթին ուսումնասիրողն է ակադեմիկոս Ս. Ա. Ժեբելով: Ասոր կը յաջորդէ ուրիշ համառօտ յաւելուած մը Ս. Թամանեանէ՝ վաղարշապատի պեղումներէն զըտնուած բրածոյ ցորենի մասին:

Հատորիկը հետաքրքրութեան արժանի է և ուսումնասիրական հում նիւթ կը պարունակէ հարազատ և յաջող կերպով ներկայացուած գիտնական հեղինակէն:

Յ. ՔԻՐՏԵԱՆ

ՆԻԹԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐՈՒՄՆԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ - Գրեց Պրոֆ. Գր. Իվ. Զափախիչիւի - Վրացերէնէ թարգմանեց և ծանօթագրեց Պրոֆ. Լ. Մելիքսեթ-Բեկ, Հրատ. Մեկնեան Գրքի, Գիտհրատ Տպարան Երևան, 1937, ութածալ, էջ 44, թղթակազմ:

Դարձեալ մաքուր տպագրութեամբ և թղթով հրատարակութիւն մը որ պատիւ կը բերէ Հայ մամուլին: Յառաջաբանով թարգմանիչը կ'ըսէ որ հայագէտ վրացի Պրոֆ. Իվ. Զափախիչիւի ունի բազմաթիւ գործեր որոնց մէջ հայոց պատմութեան վերաբերեալ շատ շիւթեր ալ կան: Նման աշխատութիւններու կարգին են նաեւ ներկայ երկուքը, որով զբոյս կազմուած է երկու անշատ ուսումնասիրութիւններէ:

Ասոնցմէ առաջինը «Մի էջ գիւղացիական շարժման Պատմութիւնից Հին Հայաստանում»: Նիւթն առնուած է Ստ. Օրբելեանի պատմութեան, որուն համար գնահատանքի խոշոր և իրաւացի բաժին մը կը հանէ հեղինակը ուսումնասիրութեան սկիզբն իսկ: Հեղինակը արդէն 1923ին հրատարակած էր իր այս նիւթը և հայ թարգմանիչէն թարգմանուած:

Ուսումնասիրութեան նիւթ կը կազմէ Օրբելեանի այն վկայութիւնը՝ թէ Յուդայ բերդը և գիւղը, նաեւ Տամաշէկ ու Աւելադաշտ ընդլզած են իրենց տէր Տաթեւի աթոռին դէմ, նոյն իսկ արիւնահեղման դիմելով:

Երկրորդ ուսումնասիրութիւնը նուիրուած է «Անհամաձայնութիւնն ու պայքարը եկեղեցական հասոյթների առթիւ Անիի վրաց և Քաղկեդոնիկ Հայ հօտի ու հոգեւորականութեան միջեւ 1218 թ.»։ Հետաքրքրական և շահեկան էջ մը Հայաստանի մէջ եկեղեցական հարկային դրութեան վերաբերող: Նման մանր մենագրութիւններ կարելորդ են հայ անցեալին ամբողջական լուսաբանութեան համար:

Յ. ՔԻՐՏԵԱՆ

ԲԱՅՅԻ (ՅԱԿՈԲ ՄԵԼԻՔ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ), Կեանքը, Գրականութիւնը, Յիշողութիւններ, Հրատ. Բաֆֆիի Ծննդեան Հարիւրամեակին (1835-1937) Կազմակերպիչ Զանձնաժողովի. Փարիզ, 1937. Գեղարուեստական տըպարան. Խ. Մաթիկեան:

Առթիւ Հայ Գրի մեծագոյն վիպասանին ծննդեան հարիւրամեայ յոբելանին, Գաղութի հայաշատ կեդրոններուն մէջ տեղի ունեցան վիպագիր Յոբելեանին յիշատակը վերապրեցնող

և անոր ազգային գաղափարախօսութիւնը ներկայ սերունդին բեմադրող գրական ակումբներ:

Ասոր նախաձեռնութիւնը կը պարտինք Փարիզի «Համագային»ի Յոբելեանական Կեդրոնական Զանձնաժողովին, որուն հոգատարութեամբ Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ, անցած տարւոյ հոկտեմբեր 31-ին, Յոբելեանին նուիրուած գրական - գեղարուեստական մեծաշուք տօնակատարութիւնը: Տօնակատարութեան օրէն առաջ Զանձնաժողովը փութաց լոյս ընծայել ներկայ հատորը «Ուր կենդանի գրողներու կողմէ Բաֆֆիի կեանքին ու գործին նուիրուած էջերուն միացուցած է նաեւ քանի մը հանգուցեալ յայտնի գրողներու Բաֆֆիի մասին աւելի կամ նուազ հեռաւոր անցեալի մը մէջ յայտնուած կարծիքները» (էջ 6):

Հեռաւոր անցեալէն ներկայ են հոս՝ Քամառ Քաթիպա, Շիրվանզադէ և Ար. Արփիարեան, Բաֆֆիի մասին իրենց թանկարժէք գնահատականներով: Կենդանի գրողներէն՝ հայ Գրիչեւ, ընտրանին, հիմնադիր - խմբագրողներ մշակութային հանդէսներու և հանրածանօթ վաստակաւորներ, բերած են իրենց բաժինը, Բաֆֆիի հեռապատկերը և անոր երկերուն մին կամ միւսը լուսաբանող իրենց գնահատականներով, վերլուծականներով և բանասիրական մեկնաբանութիւններով. Ահարոնեան, Զօպանեան, Պարսամեան, Վարանդեան, Վրացեան, Սարուխան, Աղոնց եւն. Վահան Թէքէեան եւս կը փայլի բանաստեղծական իր մէկ գոհարով:

Մտեղնագրական տեսակէտով արժէքաւոր յօդուածներ կրնանք համարիլ Զօպանեանի «Բաֆֆի»-ն, որ իր ընդարձակ ուսումնասիրութեան մէկ մասը կը կազմէ, կը խօսի Բաֆֆիին կանխող մեր վիպական շրջանի հեղինակներու մասին որոնց ազդեցութիւնը կրած է Բաֆֆի և Բաֆֆիի կը տրուի իր արժանաւոր աթոռ մեր գրականութեան վիպական սեռին մէջ, հեռու մնալով ոմանց չափազանցութիւններէն (էջ 51-52):

«Չեմ կրնար ըսել թէ Բաֆֆի աւելի մեծ է քան Աբովեանը...: Բաֆֆի աւելի սխառեմատիկ. վիպագիր մըն է... հայ մեծագոյն վիպասանը» (էջ 52-53):

Աղոնցի «Գաւիթ բէկ վեպի պատմական հիմք և գաղափարախօսական արժեքը» իր կարեւորութիւնը ունի. ցոյց կու տայ թէ ինչպէս 1871ին Աբգար Գուլամիրեանի ձեռքով էջմիածին տըպուած «Գաւիթ բէկ»ի գրքովը իբր աղբիւր ծառայած է Բաֆֆիի «Գաւիթ բէկ»ին. ուր սակայն, ճշդելու մէկ քանի կէտեր կան: Շահեկան

յօդուած մըն է նաեւ Ա. Երամեանի «Ո՞վ է խենք վիպու՞մ վրձինուած քծիկի խակակաւ տիպարը», ուր կ'անդրադառնայ թէ այդ տիպարը իրական և ժամանակակից ապրուած կեանքէ առնուած է, և է Պետերբուրգի բժշկական ճեւարանն աւարտած Վաղարշապատցի Բագրատ Նաւասարդեան հայազգի բժիշկը: (էջ 117-121):

Հրանտ — Սամուէլ եւս բերած է իր օժանդակութիւնը մատենագիտական տեսակէտով, խնամուած ու մանրամասն ցանկը տալով տաղանդաւոր հայ վիպագրին տպուած և անտիպ բոլոր գործերուն, լրացնելով այսպէս գրասէրներու պրպտութիւնը:

Ռւբախ ենք յայտարարելու որ հետզհետէ կ'ըմբռնուի մեր քով անցեալի մեր լուսաւոր դէմքերը Յոբելեաններով մեզի մօտիկ վերապրեցնելու անհրաժեշտութիւնը, որ լաւագոյն միջոցն է անոնց գաղափարները աւանդելու մեր ներկայ սերունդին, գիտակցութեան կոչելու մեր ժողովուրդը ազգային հարստութեանց նկատմամբ. բայց կ'աւելցնենք նաեւ այս ամէնէն իսկական տեսակէտը թէ այս առիթներուն անոնց գրական ու գեղարուեստական տիեզերքին մէջ նոր հետազոտութիւններ կատարելը հայ մտաւորականին ու ժողովուրդին լաւագոյն և տեսական տուրքը պիտի ըլլայ իր փառքի Զաւակներուն:

Հ. ԵՍԱՅԻ ԳՈՌԻՋԵԱՆ

ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ. — Գրեց Բենիամին Նուրիկեան. 1937. Վեհա Նիւ Եօրթ. էջ 248, դինք՝ 1,50 տուար:

Հայ գիւղագրական գրականութիւնը որ յատուկ հրապոյր մ'ունի մեզի համար իր շունչով և ազգագրական տեսակէտով՝ ահա նոր հատորով մ'ալ կը հարստանայ, այս անգամ Խարբերդի բաժնիով՝ յետ Թլկատիցիի և Համաստեղի ծանօթ և գնահատելի գործերուն:

Պ. Բ. Նուրիկեան շուրջ 20 տարիներ առաջ ապրող գիւղի մը յիշատակները կը պարզէ մեզի «Այգեկութեան» մէջ, որ, ինչպէս կը յայտարարէ «զոյգ մը խօսքով» հաւաքածոյ մ'է նախապէս «Պայքար»ի, «Հայաստանի կոչնակ»ի, «Անահիտ»ի և «Նոր գիր»ի մէջ հրատարակուած կտորներու: Պրն. Յ. Աւագեան շողջողուն յառաջաբանով մը ընթերցողներուն կը յանձնարարէ գիւղաշունչ «Այգեկութեան»:

Հեղինակը երեք մասերու կը բաժնէ իր հատորը. Ա. մասը «Գիւղը որ կ'ապրէր» 51 կտորներով, Բ. մասը «Անուշ երկիր ազատու-

թեան» 9 կտորներով, և Գ. մասը 2 կտորներով, այսինքն «Թլկատիցի» և «Էնդի դէմէն լինէլուր, Վարպետ»:

Եւ ահա կը սկսի նկարագրել մեզի «Գիւղը» որ կ'ապրէր, գիւղի մը օրական կեանքը. խորհրդածութիւններ, նորանոր տեսիլներ կենդանի և անկենդան բնութեան վրայ:

«Այգեկութեան» մէջ ամէնէն առաջ աչքի կը զարնեն մեր հայրենիքի հսկայ լեռները. Մաւրիաւ լեռը՝ արշալոյսի ոսկէզօծ խողերուն մէջ. Հաճի պապան՝ իր հիւրիկներով ու կոժկոտորուկներով, Աղուէս լեռը՝ իր վաղեմի գրոյցներով և պատմութիւններով, և Մաստաւը՝ իր սպիտակ ճակատով: Հոն կենդանի կը լսուի վազքը Եօրթեալի. գիւղական պարզ ու անմեղ զբօսանքները, կոչնակին ձայնը, և հեռուն ծերաբերու մէջէն՝ կաքաւին երգը: Անո՞յ յիշատակներ:

«Այգեկութեան» տեսարան մը՝ «Մեր շուկան», գիւղական շուկայ: Հեղինակը արեւելցիի մը պարզութեամբ կը քալէ անոր նեղ ու ցած փողոցներէն, կու տայ ճշգրիտ պատկերը արեւելքի մեր շուկաներուն յատուկ գծերով. հոն աչքի կը զարնէ բրուտի խանութը՝ իր լայնափոր բողբոջներով, երկաթագործը՝ արիւն քրտինք եղած ծեծելով հրաշէկ երկաթը՝ որ «կրակէ արցունք» ներ կը սփռէ. անդին փուռը՝ իր հացի թարմ ու անոյշ հոտով. հոն՝ մսավաճառը, սափրիչը, թիթեղագործը, և հուսկ «շուկային մէկ ծայրը միտ մենակ քէնոտ առանձնութեան մը մէջ կը կենայ թաղկեգործին խանութը»:

Այս և ասոր նման բազմաթիւ տեսարաններ ինչպէս «Բելիարը», «Կաքաւին երգը», «Արա-գիլին պէս», «Կալի տղան», «Կարաւանը», «Հայրենի կաղանդ», «Պտղունց մը խելք» են, կը կազմեն Բ. Նուրիկեանի «Այգեկութեան» 250 էջնոց հատորը:

Հեղինակին պատմելու ոճը բնական է ու ճշգրիտ առանց արուեստականութեան, առանց խճողումի կամ երեւակայական ցնորքներու. իր «գիւղականար»ը տասնեակնից տարի առաջ իմ տեսած Հիւսենիկին և իր շրջակայքին լուսապատկերն է:

Յարգելի հեղինակը նուրբ գիտողութիւն ունի, կ'անդրադառնայ, կը տեսնէ ամէն ինչ որ յատուկ բան մ'ունի իր մէջ, ու ան հոգի և շունչ կու տայ անխօս էակներուն անգամ, կը հասկնայ անոնց խորհուրդը. կը տեսնէ լեռի ժայռերը՝ որոնք վայրի թուզի ճիւղեր խածք են, նշենին՝ որ ծաղկի խուրձեր գրկած է, և կատուի աչքերուն մէջ կը կարգայ սրտագրաւ պաղատանք մը:

Իր արուեստը կարծես համապատասխան է մի-

ջավայրին զոր կը նկարագրէ, այլապէս՝ ազնուական պատկերներ շինական կեանքին հետ պիտի չկարենային յարմարիլ. այսպէս իրեն համեմատ որոտումը «գիւղին կողը կը պատռէ». «Կէսօր կ'ըլլայ. արեգակը իր հասած դուռը կը կախէ երկինքէն». «Երկիրը կ'արտաշնչէ քու նէն արթնցող գոմէշի մը պէս», կամ «գետինը թունաւոր ճանճերէ խայթուած գոմէշի մը պէս կը ցնցուէր յանկարծ. կը թօթուրտէր և կապը կտրած կը փախէր քարէ քար կը զարնէր կարծես (երկրաշարժը մտքերնիդ բերէր) և նման ուրիշ շատ մը պատկերներ:

Լեզուն մաքուր է, բայց յատուկ նպատակով մը խառնուած և հիւսուած գաւառական ասացուածքներով և բառերով:

Նուրիկեանի պատմութիւնները գիւղական պատկերներ ու տեսարաններ ամէնքը՝ չունին վէպի հիւսուածք, ինչ որ արդէն նպատակէն ալ դուրս կը տեսնուի: Մեզի կը մնայ սեւեռիլ իր տեսարաններուն որ կ'անցնին, և հոն նշմարել ու գտնել տիպարներ, ու նկարագրներ քաղել: Հեղինակը շարժանկարի արագութեամբ կ'անցնէ մեր առջեւ այդ տեսարանները, հետաքրքրական՝ ինչպէս իր գտած վերնագրիները. հոն, սակայն, ստէպ անակնկալի կը մատնուինք՝ երբ յանկարծ յաշորդ էջին մէջ կը վերջանայ խօսքը անձի մը կամ դէպքի մը վրայ՝ սպասումի մէջ թողով ընթերցողը. կարծես թէ բոցեր են որ կը փայլին, ու կայծեր որ կը մարին՝ մեզի վայրկենական հաճոյք մը պատճառէն յետոյ:

Այս տեսակէն են՝ «Գիւղի փեսան», «Վարժապետը», և «Այսօր ուրբաթ է» պատմութիւնները:

Մեռած գիւղի մը կեանքը ահա՝ զոր ապրած ու սիրած ենք, և որ գրչի հնարքով մը կը վերապրի. և ասոր համար է որ ուրախութեամբ կ'ողջունենք Նուրիկեանի «Այգեկութեան» պահելով զայն իբրեւ թանկագին աւանդ մը՝ որ իր մէջ մեր քանդուած հայրենիքի աւանդութիւնները կը ծրարէ անմիտ ու անմոռանալի յիշատակով, և վստահ ենք թէ շատեր գոհ պիտի ըլլան այդ հատորին ընթերցումով, մանաւանդ մեր սիրած Խարբերդի սիրելի հայրենակիցները:

Հ. ՄԻՔԱՅԷԼ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

«ԶՈՒԱՐԹՆՈՅ» (Հրանտ Բալուեանի, Տպ. Բաբեղ, 1937).

Բալուեան, իբրեւ տարեգրքի հեղինակ, կրնայ մրցիլ Թէոդիկի հետ, ու թերեւս, այս մարզին մէջ, ունի աւելի փայլուն ապագայ: Յիշատի-

թէ բաղդատենք առաջին «Ամէնուն տարեցոյց»ը առաջին տարեգրք «Զուարթնոց»ին հետ, տարբեր համոզման չենք յանգիր:

Բայց Թէոդիկ ահա վիրայ էր, Բալուեան «առահակալ» է, Եղիայի բացատրութեամբ, և երկրորդը միշտ պէտք պիտի ունենայ առաջին փորձառութեան: Թէոդիկ «հին գլուխ» էր բառին ոչ — հակակրեւի իմաստով: Հայ անցեալին հետ կապուած էր սերտիւ: Նամակներ, հին վաւերագիրներ, անհետացած դէմքեր, ծերունազարդ գրողներ կ'ընդունէր թեւաբաց, մոռնալու աստիճան... ներկան, իր բոլոր երեսներով, հայրենի թէ օտարին համար, գեղարուեստի թէ գիտութեան համար:

Բալուեան անցեալին կապուած ըլլալով հանդերձ... «նոր գլուխ» է, բառին ծանօթ իմաստով, և հետեւաբար աւելի խոստովանից:

«Զուարթնոց»ի մասին շատեր խօսած են արդէն, մենք նպատակ չունինք մի առ մի վերլուծելու ի լոյս ընծայուած գրութիւնները. կ'ուզենք յիշել միայն որ գրական բաժնին մէջ տաղանդով գրուած էջեր ունին Տիրան Զրաքեան և Կոստան Զարեան: Բոլ Վալերիի «Ծովա-հայեաց գերեզմանատուն»ին մէջ կան շատ գեղեցիկ տողեր «... Արեւը կը շողայ, երազը արառեալ է», և նման ուրիշներ:

Կան տակաւին գրականութեան և գեղարուեստի նուիրուած ուշագրաւ ուսումնասիրութիւններ, և ժամանակագրութիւն մը (քրոնիկ) զոր կազմած է նոյն ինքն Բալուեան:

Ստուար հատոր մը վերջապէս, որուն մասին կ'ուզենք ըսել, ինչ որ չեն ըսած ուրիշներ այս կամ այն նկատումով: Մեր նպատակն օգտակար ըլլալ է միայն: «Զուարթնոց»ը համակրանքի արժանի համարելով կը համարձակինք կարգ մը թեւադրութիւններ ընել:

ա) Աւելի խնամք ունենալ հայ լեզուին հանդէպ:

բ) Աւելի լրջութիւն լուսանկարներու հրատարակութեան մէջ, (անհրաժեշտ չէ գիտնալ թէ «Գեւ»ին դէմքն ինչպէս է):

գ) Հայ ինքնագիր էջերու արտագրութեան զարկ տալ, կարելի եղածին չափ խուսափիլ թարգմանութիւններէ:

դ) Ձանալ մասնագէտներ ապահովել, որպէսզի արտայայտուին իրենց ճիւղերուն մասին:

ե) Ըլլալ արդար, չվարկաբեկել ո՞ր և է հայ արժէքաւոր մտաւորական, եթէ նոյնիսկ անանձնական թշնամի մ'է: (Նշան Պէշիկթաշլեանին «մտքի մերկութիւն, աղքատութիւն» վերա-